

KATE CHOPIN'İN *THE AWAKENING* ADLI ROMANININ TÜRKÇEYE ÇEVİRİSİNDE HİTAP BİÇİMLERİ

*The Adress Forms in Turkish Translation of the Novel Titled The
Awakening by Kate Chopin*

Yeşim SÖNMEZ DİNÇKAN*

ÖZ: Çeviri yazın ve bu alanda yürütülecek çalışmalar bize söz konusu diller ve kültürleri ile ilgili yararlı veriler sunmaktadır. Bu nedenle bir yazınsal yapıtın çevirisini incelemenin birbirinden farklı iki toplumun toplumsal normlarının etkileşimini ortaya koymak için elverişli bir zemin sunacağı düşünülmüştür. Bu noktadan yola çıkılarak bu çalışmada Kate Chopin'in *The Awakening* adlı romanı ve çevirisinde geçen diyaloglardaki hitap biçimleri hem yazın çevirisi sürecini daha iyi anlamak hem de toplumda dil kullanımının karmaşık yapısını çözebilmek amacıyla incelenmiştir. İnceleme boyunca karşı tarafa hitap ederken adıl kullanımında tek seçeneği olan (you) İngilizceden iki seçenekli bir dil olan (sen/siz) Türkçeye yapılan çeviride hitap terimlerinin rehberliğinde roman çevirisi sırasında çevirmen nasıl bir yol izlemiştir sorusuna cevap aranmıştır. Yapılan incelemede çevirmenin seçimlerinin erek dil ve kültürdeki kullanımlarla benzerliği açıktır. Bunların kimi zaman otomatik olarak ana dilimizi kullanırken olduğu gibi doğal bir şekilde kimi zaman da üzerinde düşünerek ve bilinçli seçimler yaparak gerçekleştirildiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Sonuç olarak, çeviribilim, yazın çevirisi ve toplumdilbilim alanlarının aralarındaki etkileşimle birbirlerini desteklemesi sonucunda oldukça yararlı sonuçlar verebildiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Çeviribilim, Toplumdilbilim, Yazın Çevirisi, Hitap Biçimleri

ABSTRACT: Translated literature and the research to be carried in this field give us useful data related the concerned languages and cultures. For this reason, it is thought that to analyse the translation of a literary work of art would provide an appropriate platform to show the interaction between the social norms of two different societies. And with this thought in mind the address forms in the dialogues that take place in Kate Chopin's novel *The Awakening* have been analysed in order to understand both the literary translation process and the complex structure of language use in society. The analysis tries to answer the question of what kind of route has been followed by the translator while translating a novel from English which is a single choice system (you) in terms of pronoun choice while addressing to an addressee into Turkish which is a two choice system (sen/siz). The results of the analysis show that the choices of the translator are similar to the ones in the target language and culture. It will not be wrong

* Dr. Öğr. Üyesi, Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Mütercim-Tercümanlık Bölümü, Edirne, yesimdinckan@trakya.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0335-4843

Geliş Tarihi / Received: 18.02.2021

Kabul Tarihi / Accepted: 12.03.2021

Yayın Tarihi / Published: 30.07.2021

to say that sometimes they are decided automatically as natural choices just like the ones that we do while using our mother tongue and some of them are chosen on purpose. In conclusion it is found out that the translation studies, literary translation and sociolinguistics and the interaction and the support among them may yield fruitful results.

Keywords: Translation Studies, Sociolinguistics, Literary Translation, Address Forms

Giriş

Yazın çevirilerinin incelenmesi, çeviribilim çalışmalarında önemli ve geniş bir yere sahiptir. Bunun bir nedeni yazın çevirisinin yaratıcı ve çok katmanlı doğasının çeviribilimciler açısından çok verimli verileri doğurmasıdır. Bu da yazarın yazım sürecindeki ‘yaratım’ unsuru ile birebir bağlantılıdır.

Okuma süreci sırasında görsel ve işitsel bir desteğin olmamasından dolayı yazar hikâyesini yaratırken elindeki tek araç sözcüklerdir. Dolayısıyla yazar bu aracını, yani “dili”, en etkin şekilde kullanmayı amaçlar. Yazın dili sayesinde bir kurgu dünyası yaratır. Çevirmenin görevi ise bu dünyayı diğer dil ve kültürlerle aktarmaktır.

Yazın çevirisinde, bu aktarım sırasında başka birinin kaleminden kurgulanmış bir dünyanın yorumlanması ve yalnızca bir dilden bir diğerine değil bir kültürden bir diğerine aktarılması söz konusudur. Bu bağlamda da toplumsal ve kültürel normlar, aynı zamanda çevirmenin yorumları diğer tüm çeviri alanlarına göre daha önemli bir rol oynayabilmektedir. Routledge Çeviribilim Sözlüğü’nde, “Yazın çevirmeni iki dilli ve iki kültürlüdür ve bilindik coğrafyalar tarafından resmedilmeyen bir yerde yaşar” ifadesi yer almaktadır (Baker, 1998: 127). Dolayısıyla çevirmenin ortaya koyduğu eser de artık yalnızca kaynak dile ve kültüre ait değildir ve hatta erek dilde ve kültürde yaratılan eserlerden de farklı bir yeredir. Çeviri yazın türüne aittir ve burası farklı bir coğrafyadır.

Çeviri yazın ve bu alanda yürütülecek çalışmalar bize bu ‘coğrafya’ ile ilgili yararlı veriler sunmaktadır. Bu bilgiler de toplumlar arası geçişlilik veya farklılaşım hakkında önemli verileri içerir. Örneğin, bir toplumdaki dil kullanımının yansımalarını yazında da görmek mümkündür. Ancak, bunlar farklı bir dile aktarıldığında çevirmen kaynak dildeki normları benimseyebilir ya da erek dildeki normlarla uyumlaştırarak aktarımı sağlayabilir. Bu seçimde yazın çevirisine bakış açısı ortaya konacağı gibi iki toplumdaki normların farklılaştığı noktalar da ön plana çıkacaktır. Bu nedenle bir yazınsal yapının çevirisini incelemenin birbirinden farklı iki toplumun toplumsal normlarının etkileşimini ortaya koymak için elverişli bir zemin sunacağı düşünülmüştür.

Bu noktadan yola çıkılarak bu çalışmada bir roman ve çevirisinde geçen diyaloglardaki hitap adları ve hitap terimleri hem yazın çevirisi sürecini daha iyi anlamak hem de toplumda dil kullanımının karmaşık yapısını çözebilmek amacıyla incelenmiştir.

1. Hitap Adları (Sen/Siz)

İncelemeye başlamadan çalışmanın temel unsuru olan hitap adlarının toplumdilbilimdeki yerini ve ne anlamlara geldiğini vurgulamak yerinde olacaktır. Konuşurken birçok farklı seçimler yaparız, sadece ne söylemek istediğimizi değil nasıl söylemek istediğimizi de seçeriz. Aslında içerik ve biçimi birbirinden ayırmak zordur, bunlar aynı nesnenin iki farklı yüzü gibidirler. Bu ilişkiye bakmanın bir yolu da iletişim yollarını, örneğin ikinci tekil adıl kullanımında ayırım gerektiren dillerde *tu* (T) ve *vous* (V) hitap adlarını incelemektir (Wardhaugh, 1990: 251).

Karşı tarafa hitap ederken kullanılan samimi ve resmî adları ayırmak için Latince'deki karakterler olan *tu* ve *vos* adlarını ilk kez Brown and Gilman kullanmıştır: 'T' yakınlık, 'V' ise resmiyet için kullanılan adlı temsil eder. Brown and Gilman'a göre on dokuzuncu yüzyılda güç faktörü hâkimdi ve garsonlara, erlere veya çalışanlara T adlı ile hitap edilirken, ebeveynlere, patronlara, ağabeylere V adlı ile hitap edilmekteydi. Ancak elimizdeki tüm kanıtlar, geçtiğimiz yüzyılda yakınlık faktörünün hâkimiyet kazandığını göstermektedir (1960: 258). Konuşma, konuşan kişi ve hitap edilen kişi arasındaki toplumsal ilişkilerin bir yansıması olarak görülür; özellikle de bu ilişkide güç ve dayanışmanın bir yansıması olarak algılanır (Hudson, 1993: 122).

Toplumdilbilim çalışmaları bağlamında; Brown ve Gilman (1960), Brown ve Ford (1961), Ervin Tripp (1972), Bates ve Benigni (1975) ve Lambert ve Tucker (1976) farklı hitap biçimlerinin konuşan ve hitap edilen kişi arasındaki ilişkiyi ve aynı zamanda o kişinin o topluluktaki kimliğini açıkça gösteren araçlar olduğunu keşfetmişlerdir (Lyons, 1981: 319).

Paul Friedrich ikinci tekil şahıs adlarının tek başına işlevsel olmadığını, akrabalık terimleri, özel isimler, askerî rütbelere, meslek, yaş veya benzer grupları yansıtan sözcükler gibi bazı diğer gruplarla ilişkili olduğunu vurgulamıştır (Friedrich, 1972: 274). Dolayısıyla, İngilizcede güç ve dayanışma bu hitap biçimleri ile temsil olunmaktadır. İşte bu hitap biçimlerinin çeviri sırasında çevirmene rehberlik ettiği düşünülmektedir. Baker "adıl sistemindeki yakınlık/mesafe boyutunun gramerin en ilgi çekici çevirininse en sorunlu unsurlarından biri olduğunu" ifade etmiştir (1992).

Hitap biçimlerinin çevirisinin incelenmesi sadece yazınsal metinlerde değil son yıllarda film/dizi alt yazı çevirilerinde (Nor Shahila Mansor, 2018: Understanding the translation of second person address form in the specific context-İkinci tekil hitap adının belirli bir bağlamda çevirisi) ve makine çevirilerinde (Prihantoro, 2013: On translating 2nd person pronoun (English and Indonesian): a case study on bppt parallel corpus- İkinci tekil hitap adının çevirisi üzerine (İngilizce ve Endonezya dili) BPPT'den alınan paralel bütünceler üzerine bir vaka çalışması) akademisyenlerce ele alınan bir konu olmuştur. Özcan da karşılıklı konuşmalarda hitap biçimi seçimlerini incelemiştir ve çalışmasında konuşmacıların uygun hitap biçimini bulabilmek için konuşma ortamını, katılımcıların sosyal statüsünü, kendileri ve diğer konuşmacılar arasındaki ilişkiyi gözetmeleri gerektiğini ortaya koymuştur (2016: 983-1000). Aynı zamanda psikolojik faktörlerin ve konuşmacının duygu durumunun da hitap biçimi seçiminde etkili olduğunu ifade etmiştir.

Hitap terimleri konuşan tarafından sohbet sırasında karşıdaki kişiye hitap için kullanılan hitap biçimleridir (Trudgill 2000: 9). Hitap terimleri hem Türkçede hem de İngilizcede kullanılmaktadır. Ancak hitap terimleri, hitap adlarının aksine karşılıklı her konuşmada yer almayabilir. Hitap adları açısından her iki dile baktığımızda İngilizcede tek bir ikinci tekil şahıs adlı bulunduğunu (you), Türkçede ise iki seçenek olduğunu (sen/siz) görmekteyiz. Ana dili Türkçe olan kişiler bu iki adıldan birini seçerken çoğunlukla bir zorlukla karşılaşmamaktadır. Ancak incelememizde çevirmen için yazın (roman çevirisi) ve birbirinden farklı veya uzak iki toplum (Amerikan/Türk toplumları) söz konusu olduğu için bu seçimi, yabancı bir ortamda, farklı bir zaman diliminde, farklı bir kültürde, başkaları (romandaki kişiler) adına yapmak zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Bu da aslında çevirmenin kurgulanmış ve kendinden uzak bir dünyada dil ile kurgudaki ilişkilerin ortaya konduğu bir bağlamda bu 'alt metni' yorumlamasını; bu metinden yola çıkarak da aynı ilişkiler ağını başka bir dilin alıcıları için yeniden yapılandırmasını gerektirir.

Jakobson'un belirttiği üzere, "Dilde herhangi bir dilbilgisel aracın eksikliği kaynak metinde yer alan kavramsal bilginin tamamını aktarmayı imkânsız kılmaz" (1992: 147). Bu noktada iki farklı dil ve iki farklı kültürün bilgilerine sahip olan çevirmenin kararlarından söz etmek uygun olur. Elbette bu kararlar

keyfi değildir ve Çeviribilim Çalışmaları bağlamında kendi içinde bir sistematiği olduğu düşünülmektedir.¹

Bir toplumdaki toplumsal normların belirli bir sistematiği olduğu bilinmektedir; dolayısıyla bunların herhangi bir dilde bir metne yansması da (bu asıl metin ya da çeviri metin olabilir) belirli bir sistematiği gerektirebilmektedir. Dili iletişim için kullanırken, anlaşılır olmak ve toplumsal etkileşimi sağlamak için bu sistematiğe ihtiyaç vardır. Sonuç olarak çeviri de bir tür dil kullanımındır ve bir sistematiği vardır. Bu düşünceden yola çıkarak inceleme boyunca karşı tarafa hitap ederken adıl kullanımında tek seçeneği olan İngilizceden iki seçenekli bir dil olan Türkçeye yapılan çeviride hitap terimlerinin rehberliğinde roman çevirisi sırasında çevirmen nasıl bir yol izlemiştir sorusuna cevap aranacaktır.

Çalışmada çevirmenin ait olduğu toplum ve konuştuğu dilin yansmalarını kaynak dil ve toplumun bir ürünü olan yapıtın çevirisine yansıtış biçimi irdelenmeye çalışılacaktır. Çevirmen bu kararları nasıl vermektedir ve bu seçimi etkileyen toplumsal faktörler neler olabilir soruları toplumdilbilim kavram ve yaklaşımları bağlamında yanıtlanmaya çalışılacaktır.

2. İnceleme Yöntemi

İnceleme bölümü öncelikle yazar Kate Chopin ve çalışmaları hakkında kısa bir bilginin yanı sıra incelenecek roman, *The Awakening*'in kısa bir özetini içerecektir.

Çalışmada daha sonra *The Awakening* romanında ve Necla Aytür tarafından yapılan Türkçe çevirisi *Uyanış*'da başkahraman Edna ve onun iletişimde olduğu kişilerle yaptığı diyaloglar ele alınmıştır. Edna'nın romandaki diğer kişilere ve bu kişilerin Edna'ya nasıl hitap ettiği incelenmiştir. İnceleme şu şekilde yapılmıştır: Öncelikle ana kahraman tanıtılmış daha sonra diğer kişilerin adı (örneğin Léonce Pontellier) ve romanda Edna ile olan yakınlığı (Edna'nın kocası) belirtilmiştir. Bundan sonra Edna'nın kaynak metinde bu kişiye nasıl hitap ettiği örnekleriyle sunulmuştur. Ardından aynı sorular erek metin için sorulmuş ve her bir farklı

---

¹ Bu konuda daha detaylı bilgi için bu çalışmada faydalandığım ancak buradaki romandan farklı dört romanın (*The Little Women*, *Hard Times*, *Emma* ve *The Washington Square*) ve çevirilerinin incelendiği doktora tezime "The linguistic analysis of T and V forms: Describing the systematicity of the interpretations of the translators in translating address terms from English into Turkish" (T ve V formlarının dilbilimsel analizi: Hitap terimlerinin İngilizceden Türkçeye çevirisinde çevirmenlerin yorumlarının sistematiği) başvurulabilir.

hitap örneklendirilmiştir. Son olarak da bu hitap biçimlerinde kalıcı değişimler veya anlık değişimler varsa bunlara yer verilmiştir.

Bu bağlamda Friedrich'in adıl kullanımlarında kalıcı (permanent shift) veya anlık değişim (temporary shift) kavramının açıklamasına yer vermek uygun olacaktır: Ona göre tarihî veya evrensel değişimin yanı sıra, eşsüremlî her sistem değişiklik ve çeşitlilik gösterir ve işlevsel veya hiyerarşik ilişkiler ile ilgili ek çıkarsamalara yol açabilir. Bu sistemdeki değişikliklere ise “adıl kullanımında değişimler” demektir ve bunların ilginç olduğunu çünkü kültürel ilkelerin, düşmanlık, yakınlık, tereddüt, anlık psikolojik bozukluklar gibi bazı psikolojik etkilerle etkileşim içinde harekete geçtiğini ifade eder (Friedrich, 1971: 239). Friedrich adıl değişimi tanımını ise şu şekilde yapmaktadır: “bir sohbet veya karşılaşma sırasında adıl kullanımında ani değişiklik” (1971, 252). Bu çalışmada da adıl değişiklikleri için aynı kriter ve tanım temel alınacaktır.

Örneklerde öncelikle Edna'nın diğer kişilere ve sonra diğer kişilerin Edna'ya hitap ettiği ilk diyaloglar alıntılanmıştır ve buna ek olarak Edna'nın diğer kişilere veya diğer kişilerin Edna'ya farklı hitaplar kullandığı örnekler varsa (örneğin *Léonce* yerine *Leo* kullanılıyorsa veya *canım* hitap biçimi eklendiyse) onların geçtiği ilk diyaloglar da örneklendirilmiştir.

Paul Friedrich de romanlarda hitap adılı kullanımını çalışmıştır ve onun kullandığı kategoriler yaş, cinsiyet, akrabalık ilişkileri ve bağlamsal unsurlar bu çalışmada da hem ilişkileri belirlemede hem sonuçları yorumlamada kullanılacaktır. Roman kişilerinin çalışmada genel sunum sırası ve bu kişilerin ana kahramanla ilişki dereceleri aşağıdaki şekilde sunulmuştur:

1-Aile Bireyleri a-Yakın b-Uzak 2-Genel Tanıdıklar a-Yakın b- Uzak 3-Meslektaşlar a-Yakın b-Uzak 4-Yabancılar.

Bu kategoriler altındaki sıralamada ise öncelik kadınlara verilmiş ve kadınlar arasında da daha sonrasında onları takip eden erkek roman kişileri arasında da alfabetik sıralama yapılmıştır. Kişilerin soyadındaki ilk harfler temel alınmış, eğer kişinin soyadı verilmediyse isminin ilk harfi dikkate alınmıştır. Örneğin, yakın aile üyeleri arasında “Mary Abigail” varsa bu incelemede ele alınan ilk kişi olacaktır.

Son olarak da bu bulgular betimlenerek çeviribilim ve toplumdilbilim kavramları ışığında 19. yüzyılda yazılmış İngilizce kısa bir romanın Türkçeye

çevirisindeki adil seçimi ile ilgili ve bu seçimlerin olası gerekçeleri ve nedenleri ile ilgili sonuçlar açıklanacak ve tartışma bölümüne yer verilecektir.

3. Yazarın Hayatı ve Kısa Roman Hakkında Bilgi

Yapıt ve çevirisinin incelemesine geçmeden önce yazar Kate Chopin ve kısa romanı, *The Awakening* hakkında kısa bir bilgi vermek yerinde olacaktır.

Booner, Kate Chopin'in hayatını ve kariyerini şu şekilde özetlemektedir: Chopin on dokuzuncu yüzyılın sonları ve yirminci yüzyılın başlarında Amerikan yazınına iki roman ve yaklaşık 100 kısa öykü ile katkıda bulunmuştur. St. Louis'de 1888 yılında ciddi anlamda yazmaya başladığında konularının birçoğunu New Orleans ve Cloutierville, Louisiana'dan almıştır (Booner, 1988: xi).

Thomas Bonner Kate Chopin'in kitaplarını ve Amerikan yazınındaki önemini şu sözlerle ifade eder: Evlilik ve bunun tarafların ve toplumun yaşamı üzerindeki etkisi öne çıkan temalardır. Chopin genç kadınların olgunlaşmalarının karmaşık doğasını ve onların olgunluk dönemlerinin başlangıcını inceler. Çocuklar ve yaşlıların da Chopin'in tema ve konu gelişiminde özel bir yeri vardır. Çeşitli ırklar ve ulusal gruplar arasındaki nüanslar da iyi bir araştırma konusu olabilir. Bu ve diğer konular, demokratik bir toplumdaki bireylerin son dönem ulusal çıkarları ile karşı karşıya gelir. İnsan Hakları Hareketleri ve özellikle Kadın Hareketleri Chopin'in eserlerinin yeniden yorumlanmasına ilham vermiştir (1988: xi).

Kate O'Flaherty Chopin'in annesi, Eliza Faris O'Flaherty, Fransız kökenlidir. Dolayısıyla Kate, Fransız dili ve kültürüne aşina olarak büyümüştür ve bu kültür daha sonraları *Uyanış* da dâhil olmak üzere onun yapıtlarını etkilemiştir. Müzikal beceriler gibi yazarlık ve şairlik de Chopin'in ait olduğu sosyal sınıfta bir kadının zarafetine uygun görülmektedir. Onunla aynı dönemde yaşayan birçok kadın gibi Kate de Susan Warner'ın "The Wide, Wide World" (1850) ve "Queechy" (1852) gibi on dokuzuncu yüzyılın ortasında yazılan ve kadının ev hanımlığındaki doğal becerilerini vurgulayan diğer popüler kadın romanlarını okumuştur. Genç bir kızken bu değerleri sorgulamadan kabul etmiş olmasına rağmen 1890 yıllarında *The Awakening* (*Uyanış*) romanını yazdığında kendini bulma arzusuyla evcimenliğe karşı çıkan bir kadın kahraman yaratmıştır (Walker, 1993: 4-5).

Okurlar ve eleştirmenler Kate Chopin'in romanı *Awakening*'in başkahramanı Edna Pontellier ile yazarın evlilik hayatı arasında bir benzerlik olup olmadığını yıllarca tartışmışlardır. Ancak Chopin'in Oscar Chopin ile

evliliğinin mutlu bir evlilik olduğuna dair birçok delil bulunmaktadır (Walker 1993: 5).

Roman yayımlandıktan sonra hem kitap hem de yazarı roman başkahramanının davranışı nedeniyle basın tarafından eleştirilerin hedefi olmuştur. Chopin'in yarattığı kendinden yaşça büyük bir iş adamı ile evli olan Edna Pontellier karakteri, kendi için yaşamadığını, döneminin ve ait olduğu toplumsal sınıfın ona dikte ettiği eş ve annelik rollerine itaat ettiği gerçeğine "uyanır". Robert Lebrun adlı bekâr bir erkekle flört eder ve sonunda bazı toplumsal adetlere uymayı yavaş yavaş bırakarak eşinin evinden ayrılıp kendi küçük evine taşınır. Romanın ilerleyen bölümlerinde Alcéé Arobin'le evlilik dışı bir ilişki yaşar. Edna'nın önünde hem anaç bir kadın olan Madame Ratignolle hem de yalnız yaşayan ve bohem bir piyanist olan Mademoiselle Reisz gibi iki rol model vardır. Ama romanın sonunda bu iki hayat da onun için mümkün olmaz ve kendini denize atarak intihar eder. Edna lanetlendi mi yoksa özgürlüğüne mi kavuştu soruları ise okurun yorumuna açık bırakılmıştır (Walker 1993: 13).

Chopin *The Awakening* basıldıktan sonra eleştirilere maruz kalmıştır çünkü roman kahramanı ev işlerinden uzaklaşmış ve evlilik dışı bir ilişki yaşamıştır. Diğer bir söylenti de Chopin'in bu kısa romanına gösterilen olumsuz tepkiler karşısında hayal kırıklığına uğradığı ve yazmayı bu noktada bıraktığına dairdir. Yazarın bir roman ya da öykü derlemesi daha yayımlamadığı doğrudur ancak bunun nedeni olarak ikinci romanına yapılan eleştirilerden 1904 yılındaki erken ölümünü dikkate almak daha akılcıdır (Walker 1993: 17).

4. *The Awakening* Romanının ve Çevirisi *Uyanış*'in İncelemesi

Edna: Edna Pontellier yirmi sekiz yaşında, bir albayın kızı olan genç bir kadındır. Léonce Pontellier ile evlidir ve iki oğlu vardır. Pontellier Edna'ya âşık olmuştur, Edna'nın da onun kendisine olan düşkünlüğü karşısında gururu okşanmıştır. Edna aralarında fikir ve zevk açısından bir uyum olduğunu düşünmüştür ancak bu tahmininde yanılmıştır (Chopin, 1993: 18).

Edna Pontellier, hayatta maddi rahatlığın dışında bir şeyler aramaya başlamıştır (Walker 1993: 13). Edna bir insan olarak evrendeki yerini fark etmeye başlamıştır ve bir birey olarak dünyada ilişkilerini fark etmiştir (Chopin, 1993: 13). Daha küçükken bile kendi küçük yaşamının içinde tek başına yaşamıştır. Çok erken yaşta ikili bir yaşam yaşamıştır; dışarıdan bakınca uyumlu ama içinde ise sorularla dolu bir yaşam (Chopin, 1993: 13).

Edna oğullarını sevmesine ve önemsemesine rağmen kendini çocuklarına adayan tarzda anaç bir kadın değildir. Edna kendinin bir birey olarak farkına varmaya başladığı andan itibaren eşinden uzaklaşmış ve kendi başına yeni bir hayata başlamıştır. Yeni arkadaşlar edinir, yeni bir eve taşınır ve Alcéé Arobin ile bir ilişki yaşar.

4.1. Aile Bireyleri

Léonce Pontellier: Edna Pontellier'in kocası. Kırk yaşlarında, oldukça bonkör biridir ve New Orleans'da görkemli bir evi bulunmaktadır. Karısından çocuklarına bakmasını ve toplumsal sorumluluklarını yerine getirmesini beklemektedir.

Edna Pontellier, Léonce Pontellier'e *The Awakening* romanında ve çevirisi *Uyanış*'da aşağıda açıklanan ve örneklenen şekilde hitap etmektedir.

EDNA PONTELLIER _____ LÉONCE PONTELLIER

Edna Pontellier kaynak metinde eşine ismi ile (Léonce) ve ikinci tekil kişi adlı (you) ile hitap etmektedir. Erek metinde ise T form (sen) ve ismi ile hitap etmektedir (Léonce).

"[...] **Léonce**, go to bed," she said. "I mean to stay out here. I don't wish to go in, and I don't intend to. Don't speak to me like that again; I shall not answer **you**" (Chopin, 1993: 31).

"[...] **Léonce**, **sen** yat," dedi. "Ben burda kalacağım. Canım içeri girmek istemiyor, girmeye niyetim de yok. Benimle bir daha öyle konuşma; yoksa **sana** yanıt vermem" (Chopin, 1990: 44).

Léonce Pontellier, Edna Pontellier'e *The Awakening* romanında ve çevirisi *Uyanış*'da aşağıda açıklanan ve örneklenen şekilde hitap etmektedir.

LÉONCE PONTELLIER _____ EDNA PONTELLIER

Léonce Pontellier roman boyunca eşine ismi ile (Edna) ve ikinci tekil kişi adlı (you) ve sevgi sözcüğü (canım), isim+sevgi sözcüğü (Edna canım) şeklinde hitap etmektedir. Erek metinde Leonce Pontellier Edna Pontellier'e T form (sen), ismi (Edna) ve ismi+sevgi sözcüğü (Edna canım) ile hitap etmektedir.

"[...] **You** are burnt beyond recognition" he added, looking at his wife as one looks at a valuable piece of personal property which has suffered some damage (Chopin, 1993: 3).

"[...] Karısına, "Güneşten yanıp tanınmaz **oldun**", dedi. Az buçuk zarar gören değerli kişisel bir eşyaya bakar gibi bakıyordu ona (Chopin, 1990: 12).

“[...] What are you doing out here, **Edna**?” (Chopin, 1993: 30).

“[...] Dışarda ne yapıyorsun, **Edna**?” (Chopin, 1990: 43).

“[...] Oh! we'll treat Sister Janet beter than that, **my dear**,” he laughed, as he prepared to kiss her good-by” (Chopin, 1993: 7).

“[...] Kızkardeşin Janet'e bundan iyisini yaparız” diyerek güldü (Chopin, 1990: 17).

“[...] **Edna, dear**, are you not coming, soon?” he asked again, this time fondly, with a note of entreaty (Chopin, 1993: 31).

“[...] Pontellier, bu kez sevgiyle, sesinde bir yalvarmayla yeniden sordu, “**Edna canım**, artık gelmiyor musun?” (Chopin, 1990: 43).

4.2. Genel Tanıdıklar

4.2.1. Yakın Tanıdıklar

Adèle Ratignolle: Madame Ratignolle Edna'nın yakın arkadaşıdır, Edna'nın tamamı olmasa da bir kısım içsel düşüncelerini paylaştığı biridir. Yedi yıllık evlidir, üç çocuğu bulunmaktadır ve dördüncüsüne de hamiledir. Çok güzeldir, hayatından ve eşinden memnundur. Edna'yı çok sever ve onun başının dertte olduğunu düşündüğünde onu uyarmaya ve korumaya çalışır.

Edna Pontellier, Adèle Ratignolle'e *The Awakening* romanında ve çevirisi *Uyanış*'da aşağıda açıklanan ve örneklenen şekilde hitap etmektedir.

EDNA PONTELLIER _____ **ADÉLE RATIGNOLLE**

Edna Pontellier arkadaşı Adèle Ratignolle'e roman boyunca sadece ikinci tekil kişi adılı (you) ile hitap etmektedir. Çeviri romanda ise Edna Pontellier Adèle Ratignolle'e T form (sen) ile hitap etmektedir.

“[...] But, do **you** know” she broke off, turning her quick eyes upon Madame Ratignolle and leaning forward a little so as to bring her face close to that of her companion “sometimes I feel this summer as if I were walking through the green meadow again; idly, aimlessly, unthinking and unguided” (Chopin, 1993: 16).

“[...] Ancak, Edna durup hareketli gözlerini Madame Ratignolle'e çevirdi, yüzünü arkadaşının yüzüne iyice yaklaştıracak biçimde biraz öne eğerek ekledi, “Ancak biliyor **musun** ki bu yaz bazen gene o yeşil çayırdaki, başıboş, amaçsız, düşünmeden, gideceğim yönü bilmeden yürüyormuşum gibi geliyor bana” (Chopin, 1990: 28).

Adèle Ratignolle, Edna Pontellier'e *The Awakening* romanında ve çevirisi *Uyanış*'da aşağıda açıklanan ve örneklenen şekilde hitap etmektedir.

ADÉLE RATIGNOLLE _____ EDNA PONTELLIER

Adéle Ratignolle Edna Pontellier'e ismi ile (Edna), ikinci tekil kişi adlı (you) ile ve sevgi sözcükleri ile (dear, machère and chérie) hitap etmektedir. Erek metinde Adéle Ratignolle Edna Pontellier'e samimi kullanım olan sen, ismi (Edna), sevgi sözcükleri (machérie, chérie, canım) ile hitap etmektedir. Fransızca kullanılan sevgi sözcükleri çeviriye aynı şekilde yansıtılmıştır.

"[...] Of whom, of what are **you** thinking?" asked Adéle of her companion whose countenance she had been watching with a little amused attention, arrested by the absorbed expression which seemed to have seized and fixed every feature into a statues quere pose (Chopin, 1993: 15).

"[...] Adéle arkadaşına, "Kimi-neyi düşünüyorsun?" diye sordu. Edna'nın yüzündeki her çizgiyi dondurup heykelimsi bir durgunluk kazandıran dalgın ifadeyi biraz da eğlenerek izlemişti" (Chopin, 1990: 27).

"[...] And have you been running away from prayers ever since, **machérie**?" asked Madame Ratignolle, amused (Chopin, 1993: 16).

"[...] Bundan hoşlanan Madam Ratignolle sordu, "Ve o günden bu yana hep dualardan kaçtın, öyle mi, **machérie**?" (Chopin, 1990: 28).

"[...] Sheeven stroked it a little, fondly, with the other hand, murmuring in an undertone, "**Pauvrechérie**" (Chopin, 1993: 18).

"[...] Arkadaşının elini çekmediğini görünce bu eli tutup candan bir tavırla sıktı. Öteki eliyle onu sevgiyle biraz okşadı, yavaşça mırıldandı, "**Pauvrechérie**" (Chopin, 1990: 28).

"[...] Come on, **dear**, it doesn't look friendly" (Chopin, 1993: 44).

"[...] Hadi gel **canım**, dostça davranmadığını sanacaklar" (Chopin, 1990: 58).

"[...] Think of children, **Edna**. Oh think of the children! Remember them!" (Chopin, 1993: 111).

"[...] Çocukları düşün, **Edna**. Ah, çocukları düşün. Anımsa onları!" (Chopin, 1990: 132).

Mademoiselle Reisz: Yetenekli bir piyanisttir. Bekârdır ve tek başına yaşar, çocuğu yoktur. Onları Edna'nın âşık olduğu Robert Lebrun tanıştırmıştır. Edna onun piyano çalışını dinlemeyi sever ve Robert Meksika'ya gittikten sonra sık sık arkadaşı Mademoiselle Reisz'ı ziyaret eder. Robert Mademoiselle Reisz'e mektuplar gönderir ve Edna'yı sorar. Edna ve Robert arasındaki aşkı farkedenden Mademoiselle Reisz yalnız günlerinde Edna'ya müziği ile moral verir.

Edna Pontellier, Mademoiselle Reisz'a *The Awakening* romanında ve çevirisi *Uyanış*'da aşağıda açıklanan ve örneklenen şekilde hitap etmektedir.

EDNA PONTELLIER _____ MADMOISELLE REISZ

Edna Pontellier arkadaşı Mademoiselle Reisz'a roman boyunca ikinci tekil kişi adılı (you) ve "Mademoiselle" hitap biçimiyle hitap etmektedir. Erek metinde Edna Pontellier Mademoiselle Reisz'e resmî kullanım olan siz ve (Matmazel) şeklinde hitap etmektedir.

"[...] Oh, good morning, **Mademoiselle**; is it **you**? Why, of course I miss Robert. Are **you** going down to bathe?" (Chopin, 1993: 48).

"[...] Ah, günaydın **Matmazel**; **siz** miydiniz? Elbette arıyorum Robert'i. Denize mi gireceks**iniz**?" (Chopin, 1990: 62).

Edna Pontellier, 'Mademoiselle Reisz'a *The Awakening* romanında ve çevirisi *Uyanış*'da aşağıda açıklanan ve örneklenen şekilde hitap etmektedir.

MADMOISELLE REISZ _____ EDNA PONTELLIER

Edna Pontellier Mademoiselle Reisz'a ikinci tekil kişi adılı (you), unvan+soyad (Mrs Pontellier), unvan (Madame) ve sevgi sözcüğü (mareine) şeklinde hitap etmektedir. Erek metinde Mademoiselle Reisz Edna Pontellier'e resmî kullanım olan siz, unvan+soyad (Bayan Pontellier), unvan (Madam) ve sevgi sözcüğü (mareine) şeklinde hitap etmektedir.

"[...] Well, how did **you** like my music?" she asked (Chopin, 1993: 26).

"[...] Müziği mi nasıl buld**unuz** bakalım?" diye sordu (Chopin, 1990: 38).

"[...] For, really I don't believe **you** like me, **Mrs Pontellier**" (Chopin, 1993: 62).

"[...] Çünkü sanırım benden hoşlanmıyorsunuz, **Bayan Pontellier**" (Chopin, 1990: 78).

"[...] Ah! an artist! You have pretensions, **Madame**" (Chopin, 1993: 63).

"[...] Ah! Sanatçı! Kendinizi bilmiyorsunuz, **Madam**" (Chopin, 1990: 79).

"[...] You are purposely misunderstanding me, **mareine**" (Chopin, 1993: 81).

"[...] **Siz** beni bile yanlış anlıyorsunuz, **mareine**. Robert'i, neden seviyorsunuz?" (Chopin, 1990: 100).

Alcée Arobin: Edna'nın âşığı. Kadınlara düşkündür ve evli kadınlarla ilişkiler yaşadığı bilinmektedir. Edna'ya hayrandır ve romanın sonuna doğru onunla bir ilişki yaşar. Edna ona âşık değildir ama onunla birlikte olmaktan hoşlanır.

Edna Pontellier Alcée Arobin'e *The Awakening* romanında ve çevirisi *Uyanış*'da aşağıda açıklanan ve örneklenen şekilde hitap etmektedir.

EDNA PONTELLIER _____ **ALCÉE AROBIN**

Edna Pontellier, Alcée Arobin'e roman boyunca ikinci tekil kişi adlı (you) ve unvan+soyad (Mr Arobin) ile hitap etmektedir.

Edna Pontellier *Uyanış*'ta Alcée Arobin'e ilk başlarda resmî kullanım olan siz ve unvan+soyad (Bay Arobin) şeklinde hitap etmektedir. Ancak ilişkileri başladıktan sonra ve baş başa kaldıkları anda resmî kullanım siz'den yakınlık göstergesi olan sen'e geçmiştir.

"[...] No. Goodnight. Why don't **you** go after you have said goodnight? I don't like **you**" (Chopin, 1993: 77).

"[...] Neden iyi geceler dedikten sonra gitmiyorsunuz. **Sizden** hoşlanmıyorum" (Chopin, 1990: 94).

"[...] **Mr Arobin**" she complained, "I'm greatly upset by the excitement of the afternoon; I'm not myself" (Chopin, 1993: 132).

"[...] Edna, "**Bay Arobin**, bugün öğleden sonra çektiğim heyecan beni altüst etti; kendimde değilim" (Chopin, 1990: 95).

"[...] At the dinner, of course. **You**'re invited (Chopin, 1993: 132).

"[...] Yemekte. Davetlisin" (Chopin, 1990: 105).

Alcée Arobin Edna Pontellier'e *The Awakening* romanında ve çevirisi *Uyanış*'da aşağıda açıklanan ve örneklenen şekilde hitap etmektedir.

ALCÉE AROBIN _____ **EDNA PONTELLIER**

Alcée Arobin Edna Pontellier'e ikinci tekil kişi adlı "you" ve unvan+soyad (Mrs Pontellier) ile hitap etmektedir. Erek metinde Alcée Arobin Edna Pontellier'e resmî kullanım siz ve unvan+soyad (Bayan Pontellier) şeklinde hitap etmektedir. İlişkileri başladıktan sonra ve ilk baş başa kaldıkları anda ise karşılıklı sen kullanımına geçmişlerdir ve romanın geri kalanında birbirlerine sen şeklinde hitap etmişlerdir. Bu da hitap adlı kullanımında kalıcı bir değişime örnek oluşturmaktadır.

"[...] Will **you** got other races again?" (Chopin, 1993: 76).

"[...] Gene yarışlara gelir **misiniz?**, diye sormasına neden oldu (Chopin, 1990: 94).

"[...] You manner has not misled me; **Mrs Pontellier**, he said finally" (Chopin, 1993: 77).

“[...] Sonunda, “Davranışınız beni yanıltmadı, **Bayan Pontellier**” dedi (Chopin, 1990: 95).

“[...] When shall I see **you**?” asked Arobin, seeking to detain her, the maid having left the room” (Chopin, 1993: 131).

“[...] Hizmetçi kız odadan çıktığında Arobin Edna’yı alıkoymaya çalıştı. “**Seni** ne zaman göreceğim?” (Chopin, 1990: 105).

Robert Lebrun: Edna Robert’a âşiktir. Romanın başında arkadaşlardır ve romanın sonunda birbirlerine aşklarını itiraf ederler. Robert bir ticarethanede çalışmaktadır. Annesi Madame Lebrun’un Grand Isle’da bir pansiyonu bulunmaktadır. Edna’ya âşiktir ve bu nedenle bir süreliğine Meksika’ya gitmiştir. Romanın sonunda Edna’ya aşkını itiraf etmesine rağmen soylu ve genç biri olarak onunla bir ilişki yaşamamıştır.

Edna Pontellier Robert Lebrun’e *The Awakening* romanında ve çevirisi *Uyanış*’da aşağıda açıklanan ve örneklenen şekilde hitap etmektedir.

EDNA PONTELLIER _____ ROBERT LEBRUN

Edna Pontellier Robert Lebrun’e roman boyunca ikinci tekil kişi adlı (you) ve ismi ile (Robert) ve sevgi sözcüğü+ilk isimle “my sweet Robert” (benim tatlı Robert’im) olarak hitap etmektedir. Edna Pontellier Robert Lebrun’e resmî kullanım olan sen, isim (Robert), sevgi sözcüğü+isim (benim tatlı Robert’im) ile hitap etmektedir.

“[...] Did **you** think I was afraid?” (Chopin, 1993: 28).

“[...] Korktuğumu mu sandın?” dedi, hiç de canı sıkılmış gibi görünmüyordu (Chopin, 1990: 40).

“[...] Do you know we have been together the whole livelong day, **Robert**— since early this morning?” she said at parting (Chopin, 1993: 40).

“[...] Ayrırlarken Edna, “Biliyor musun **Robert**, bugün bütün günü birlikte geçirdik, sabahın ilk saatlerinden bu yana?” dedi (Chopin, 1990: 53).

“[...] Good-by, **my sweet Robert**. Tell me good-by” (Chopin, 1993: 108).

“[...] Hoşçakal **benim tatlı Robert’im**, bana elveda de” (Chopin, 1990: 130).

Robert Lebrun Edna Pontellier’e *The Awakening* romanında ve çevirisi *Uyanış*’da aşağıda açıklanan ve örneklenen şekilde hitap etmektedir.

ROBERT LEBRUN _____ EDNA PONTELLIER

Robert Lebrun Edna Pontellier’e roman boyunca ikinci tekil kişi adlı (you), unvan+soyad (Mrs Pontellier) ve sevgi sözcüğü+unvan+soyad (my

dear Mrs Pontellier) (benim canım Bayan Pontellierim) ve ismi ile (Edna) olarak hitap etmektedir.

Robert Lebrun Edna Pontellier'e *Uyanış*'ta unvan+soyad (Bayan Pontellier), romanın büyük bir bölümünde resmî kullanım siz, sevgi sözcüğü+unvan+soyad (aziz Bayan Pontellier şeklinde hitap ederken romanın sonlarına doğru birbirlerine aşklarını itiraf ettiklerinde samimi kullanım sen ve ismi (Edna) ile hitap etmektedir.

"[...] Are **you** going bathing?" asked Robert of Mrs. Pontellier (Chopin, 1993: 12).

"[...] Robert Bayan Pontellier'ye "Denize girecek **misiniz**?" dedi (Chopin, 1990: 23).

"[...] Good-by **mydear Mrs Pontellier**, goodbye. You won't- I hope you won't forget me" (Chopin, 1993: 45).

"[...] Hoşça kalın, **aziz Bayan Pontellier**, hoşça kalın" (Chopin, 1990: 59).

"[...] **Mrs Pontellier!** How do **you** happen---- oh! how well you look!" (Chopin, 1993: 97).

"[...] **Bayan Pontellier!** Nasıl oluyor da **siz**-ah! Ne kadar iyi görünüyorsunuz!" (Chopin, 1990: 117).

"[...] Don't go; don't go! Oh! **Edna**, stay with me." he pleaded. Why should you go? Stay with me, stay with me" (Chopin, 1993: 109).

"[...] Gitme, gitme! Benimle kal **Edna**", diye yalvardı Robert. Neden gitmek zorunda olası? Kal benimle" (Chopin, 1990: 130).

Doktor Mandalet: Mr Pontellier'in eski bir dostu ve aile doktoru.

Edna Pontellier Doktor Mandalet'e *The Awakening* romanında ve çevirisi *Uyanış*'da aşağıda açıklanan ve örneklenen şekilde hitap etmektedir.

EDNA PONTELLIER _____ **DOCTOR MANDELET**

Edna Pontellier, Doktor Mandalet'e ikinci tekil adlı (you) ve unvanı (doctor) şeklinde hitap etmektedir. Edna Pontellier, Doktor Mandalet'e resmî kullanım siz ile ve mesleki unvan ile (doktor) olarak hitap etmektedir.

"[...] Someway I don't feel moved to speak of things that trouble me. Don't think I am ungrateful or that I don't appreciate **your** sympathy" (Chopin, 1993: 112).

"[...] Nedense beni dertlendiren şeylerden söz etmek gelmiyor içimden. **Size** gönül borcu duymadığımı ya da gösterdiğiniz yakınlığa değer vermediğimi düşünmeyin" (Chopin, 1990: 133).

“[...] Oh! I don't know what I am saying, **Doctor**. Goodnight. Don't blame me for anything” (Chopin, 1993: 112).

“[...] Ah! Ne dediğimi bilmiyorum. İyi geceler, **doktor**. Beni hiçbir şey için suçlamayın” (Chopin, 1990: 134).

Doktor Mandalet Edna Pontellier'e *The Awakening* romanında ve çevirisi *Uyanış*'da aşağıda açıklanan ve örneklenen şekilde hitap etmektedir.

DOCTOR MANDELET _____ EDNA PONTELLIER

Doktor Mandalet Edna'ya erek metinde ikinci tekil adlı (you), unvan+soyad (Mrs Pontellier) ve sevgi sözcükleri “my dear child, my dear”, (canım çocuğum, canım) şeklinde hitap etmektedir. Doktor Mandalet Edna Pontellier'e resmî kullanım olan siz, unvan+soyad (Bayan Pontellier), baş başa olduklarında ve özel bir konu konuştuklarında samimi kullanım sen ile ve sevgi sözcükleri ile (yavrucuğum, sevgili Edna) hitap etmektedir.

“[...] **You** shouldn't have been there, **Mrs Pontellier**”, he said (Chopin, 1993: 111).

“[...] Orada olmamalıydınız, **Bayan Pontellier**”, dedi doktor (Chopin, 1990: 133).

“[...] It seems to me **my dear child**” said the Doctor at parting, holding her hand” **You** seem to be in trouble. I am not asking for **your** confidence. I will only say that if ever **you** feel moved to give it to me, perhaps I might help **you**. I know I would understand, and tell **you** there are not many how would- not many **my dear**” (Chopin, 1993: 112).

“[...] Doktor ayrılırlarken onun elini tutup, “**Yavrucuğum**, sanırım başım dertte” dedi. “İçini dökmeni istemeyeceğim. Yalnızca şunu söyleyeyim, bir gün bana açılmak **içinden** gelirse sana yardım edebilirim. Anlayacağımı biliyorum. Anlayan çok kişi bulamazsın, **sevgili Edna**, çoğu anlamaz” (Chopin, 1990: 133).

4.2.2. Uzak Tamdıklar

Miss Mayblunt: Edna'nın bir akşam yemeği partisinde evine davet ettiği misafirlerinden biridir. Edna'nın Miss Mayblunt'e hitap ettiği bir bölüm bulunmamaktadır. Dolayısıyla burada soracağımız soru:

Miss Mayblunt Edna Pontellier'e *The Awakening* romanında ve çevirisi *Uyanış*'da aşağıda açıklanan ve örneklenen şekilde hitap etmektedir.

MISS MAYBLUNT _____ **EDNA PONTELLIER**

Kaynak metinde Miss Mayblunt addresses Edna Pontellier'e ismi ile (Edna) hitap etmektedir. Ereğ metinde Miss Mayblunt, Edna Pontellier'e ismi ile (Edna) hitap etmektedir.

"[...] Something new, **Edna**?" exclaimed Miss Mayblunt, with lorgnette directed toward a magnificent cluster of diamonds that sparkled, that almost sputtered, in Edna's hair, just over the center of her forehead" (Chopin, 1993: 87).

"[...] Bayan Mayblunt Edna'nın tam alınının ortasının üstünde saçında parıldayan, neredeyse bas bas bağırarak bir pırlanta demetine gözlüğünü doğrultarak, "Yeni bir şey mi **Edna**?" diye sordu" (Chopin, 1990: 106).

Victor Lebrun: Robert Lebrun'un erkek kardeşidir. Yazları Mr Pontellier ile Madame Lebrun'un pansiyonunda kaldıkları için Edna onu tanımaktadır. Edna'nın evinde düzenlediği akşam yemeği partisinde evine davet ettiği misafirlerinden biridir.

Edna Pontellier Victor Lebrun'e *The Awakening* romanında ve çevirisi *Uyanış*'da açıklanan ve örneklenen şekilde hitap etmektedir.

EDNA PONTELLIER _____ **VICTOR LEBRUN**

Kaynak metinde Edna Pontellier Victor Lebrun'e romanda ikinci tekil kişi adlı (you) ile hitap etmektedir. Ereğ metinde Edna Pontellier Victor Lebrun'e samimi kullanım olan (sen) ile hitap etmektedir.

"[...] Oh! **You** mustn't! **You** mustn't" exclaimed Emma, and pushing back her chair-she got up, and going behind him placed her hand over his mouth (Chopin, 1993: 91).

"[...] Edna, "Hayır! Yapmamalısın! Yapmamalısın! diyerek koltuğunu itip kalktı, Victor'un arkasına giderek elini ağzına kapadı (Chopin, 1990: 110).

Victor Lebrun Edna Pontellier'e *The Awakening* romanında ve çevirisi *Uyanış*'da aşağıda açıklanan ve örneklenen şekilde hitap etmektedir.

VICTOR LEBRUN _____ **EDNA PONTELLIER**

Kaynak metinde Victor Lebrun Edna Pontellier'e unvan+soyad (Mrs Pontellier) ve ikinci tekil kişi adlı (you) ile hitap etmektedir. Ereğ metinde Victor Lebrun Edna Pontellier'e unvan+soyad ve resmî kullanım (siz) ile hitap etmektedir.

"[...] No, no, I won't, **Mrs Pontellier**. I didn't know **you** meant it" (Chopin, 1993: 91).

“[...] Hayır, söylemem, **Bayan Pontellier**, ciddi olduğunuzu bilmiyordum”, dedi (Chopin, 1990: 110).

Edna Pontellier *The Awakening* romanında evinde çalışanlara ve çevirisi *Uyanış*'da bu kişilere aşağıda açıklanan ve örneklenen şekilde hitap etmektedir.

EDNA PONTELLIER _____ HİZMETÇİ

Edna Pontellier kaynak metinde evinde çalışanlara hitap ederken emir kipi (tell him/ona söyle, leave it/onu bırak, bring/getir) kullanmaktadır ve onlara isimleri ile (Joe) hitap etmektedir. Edna Pontellier erek metinde evde çalışanlara emir kipi (de, söyle) ve samimi kullanım sen ve ismi (Joe) ile hitap etmektedir.

“[...] The little negro girl who worked Madame Lebrun's sewing machine was sweeping the galleries with long, absent-minded strokes of the broom. Edna sent her up into the house to awaken Robert. “**Tell him** I am going to the Chénieré. The boat is ready; **tell him** to hurry” (Chopin, 1993: 33).

“[...] Madam Lebrun'e dikiş makinesinde yardım eden küçük zenci kız süpürge'nin uzun, dalgın vuruşları ile verandaları süpürüyordu. Edna, Robert'ı uyandırması için kızını eve gönderdi. “Ona **de** ki, Chénieré'ye gidiyorum. Tekne hazır, **söyle**, çabuk olsun” (Chopin, 1990: 45).

“[...] A maid, alarmed at the din of breaking glass, entered the room to discover what was the matter. “A vase fell upon the hearth” said Edna “Never mind; **leave it** till morning” (Chopin, 1993: 53).

“[...] Kırılan camın gürültüsüne telaşlanan hizmetçi kız ne olduğunu anlamak için geldi. Edna, “Vazo ocağa çarptı; **bırak** sabah temizlersin”, dedi (Chopin, 1990: 68).

“[...] **Bring** the tray with the cards, **Joe**” I don't remember who was here.” The boy retired and turned after a moment, bringing the tinysil vertray, which was covered with ladies' visiting cards” (Chopin, 1993: 51).

“[...] Kartvizit tepsisini **getir**, **Joe** Kimin geldiğini anımsamıyorum.” Çocuk çıkıp az sonra üstü hanımların kartvizitleri ile dolu küçük gümüş tepsiyi getirdi. Bayan Pontellier'e verdi” (Chopin, 1990: 66).

Evinde çalışan hizmetçi *The Awakening* romanında ve çevirisi *Uyanış*'da Edna Pontellier'e aşağıda açıklanan ve örneklenen şekilde hitap etmektedir.

HİZMETÇİ _____ EDNA PONTELLIER

Hizmetçi Edna Pontellier'e unvan (madam) şeklinde hitap etmektedir. Hizmetçi Edna Pontellier'e resmî kullanım siz ve unvan (madam) şeklinde hitap etmektedir.

“[...] Oh! You might get some of the glass in your feet **ma'am**”, insisted the young woman, picking up the bits of the broken vase that were scattered upon the carpet. “And here's your ring **ma'am**, under the chair” (Chopin, 1993: 53).

“[...] Kız halının üzerinde dağılan vazo parçalarını toplarken, “Ah! Ayağımıza bataabilir, **Madam**,” dedi. “Hem de işte bakın yüzüğünüz, **Madam**, iskemlenin altında” (Chopin, 1990: 68).

4.3. Yabancılar

Edna Pontellier yabancılar *The Awakening* romanında ve çevirisi *Uyanış*'da aşağıda açıklanan ve örneklenen şekilde hitap etmektedir.

EDNA PONTELLIER _____ YABANCILAR

Edna Pontellier bir yabancı ile konuştuğunda hitap terimi kullanmamış ve emir kipi kullanmıştır (come in/girin). Edna Pontellier bir yabancıya resmî kullanım (girin) ile hitap etmektedir.

“[...] **Come in**” she called, turning her face toward the door” (Chopin, 1993: 97).

“[...] Yüzünü kapıya dönerek, “Girin!” diye seslendi” (Chopin, 1990: 117).

Chopin'in *The Awakening* romanı ve çevirisi hitap adları ve hitap biçimleri açısından incelenirken başkahraman Edna'nın diğerleri ile arasındaki diyaloglar ele alınmıştır. Bu diyaloglarda ve çevirilerinde gözlemlenen bazı bulgulara sonuç bölümünde yer verilecektir.

5. Sonuçlar

Toplumdilbilimde, toplumsal ağ kavramı, bir bireyin toplumdaki diğer bireylerle nasıl ilişki kurduğunu açıklamak için kullanılır; diğer bir deyişle o bireyin hangi toplumsal ağlara katıldığı şeklinde ifade edilir. Bu “ağ” kavramı bir bireyin kişisel ilişkilerine bakarak daha geniş bağlamda bireyin toplumla ilişkisine odaklanır (Wardhaugh, 1990: 123).

Bu kavram, romandaki kahramanların toplumsal ağlarını göz önünde bulundurmada durumunda olan ve bunları erek dilde erek dil okuru için yeniden yaratmaya çalışan çevirmen için önemlidir. Romandaki kahramanların kullandığı hitap biçimleri de romanlardaki toplumsal ağın bir yansımasıdır. Dolayısıyla, bir kişinin/roman kahramanının toplumdaki/romandaki diğer kişilere nasıl hitap ettiğini incelemek onun toplumla ilişkisini ve mevcut ağ içindeki konumunu ortaya koyar. Çevirmenin bunu ele alışını ve ait olduğu toplumsal normlarla harmanlayıp çevirisine yansıtışını incelemek hem bilgilendiricidir hem de anadilimizde üzerinde

düşünmeden yaptığımız seçimlerin aslında ne kadar detaylı bir sistemin parçası olduğunu göstermesi açısından düşündürücüdür.

İngilizcede eşler birbirlerine ikinci tekil şahıs adılı (you), isim (Edna) ve isim+sevgi sözcüğü (Edna my dear v.b.) ile hitap ederken Türkçeye çeviride samimi kullanım (sen), isim (Edna), isim+sevgi sözcüğü (Edna canım vb.) ile hitap etmiştir.

Kaynak metinde yakın tanıdıklar (arkadaşlar), birbirlerine ikinci tekil şahıs adılı (you), isim (Edna), unvan+soyad (Mrs Pontellier) ve sevgi sözcükleri (dear, machérie v.b.) ile hitap ederken erek metinde samimi kullanım (sen), resmî kullanım (siz) isim (Edna), unvan+soyad (Bayan Pontellier) ve sevgi sözcükleri (canım, machérie vb.) ile hitap etmiştir.

Kaynak metinde Edna yakın tanıdıklarına (sevgilisi, âşık olduğu kişi), ikinci tekil şahıs adılı (you), unvan+soyad (Mr Arobin) ve sevgi sözcüğü+ilk isim (my sweet Robert vb.) ile hitap ederken bu kişiler Edna'ya ikinci tekil şahıs adılı (you), unvan+soyad (Mrs Pontellier), isim (Edna) şeklinde resmî kullanım (siz) hitap etmişlerdir. Erek metinde ise Edna bu kişilere resmî kullanım (siz), samimi kullanım (sen), unvan+soyad (Bay Arobin), isim (Robert), isim+sevgi sözcüğü (benim tatlı Robertim vb.) şeklinde hitap etmiştir. Bu kişiler Edna'ya resmî kullanım (siz), samimi kullanım (sen) unvan+soyad (Bayan Pontellier), isim (Edna) ile hitap etmişlerdir. Bu ilişkilerde yakınlık derecesi değişince siz'den sen'e kaymalar, geçişler gözlemlenmiştir.

İngilizce kaynak metinde uzak tanıdıklar birbirlerine ikinci tekil şahıs (you), ilk isim (Edna), unvan+soyad (Mrs Pontellier) ile hitap ederken erek metinde samimi kullanım (sen), resmî kullanım (siz), isim (Edna), unvan+soyad (Mrs Pontellier) şeklinde hitap etmiştir.

Kaynak metinde Edna evinde çalışanlara isimleri ile (Joe), emir kipi ile (bring/getir) hitap ederken evinde çalışanlar Edna'ya unvan (madam) ve ikinci tekil şahıs adılı (you) ile hitap etmektedir. Erek metinde ise Edna evinde çalışanlara yine ilk isimleri ile (Joe), emir kipi ile (getir) şeklinde hitap ederken evinde çalışanlar Edna'ya unvan+soyad (Bayan Pontellier) ve resmî kullanım (siz) şeklinde hitap etmektedir.

Chopin'in *The Awakening* romanı ve Türkçeye Necla Aytür tarafından yapılan çevirisi *Uyanış* hitap adılları ve hitap biçimleri açısından incelendiğinde ortaya çıkan bulguların ışığında aşağıdaki sonuçlara varmak mümkündür:

1- İngilizcede ve Türkçede eşler arasındaki hitap biçimleri (isim) ve hitap adları kullanımı samimidir (sen) ve karşılıklıdır. Ortama, ortamda bulunan kişilere, ilişkinin iyi ya da kötü durumda olmasına ya da kahramanların ruh hallerine göre değişiklik göstermemektedir. Sadece Edna'nın âşık olmadığını bildiğimiz eşine hitap ederken sevgi sözcüğü kullanmaması dikkat çekicidir. Onun dışındaki kullanımlar son derece kesindir ve değişim göstermemektedir.

2- Yakın tanıdıklar arasında cinsiyet farkı ve medeni durum hitap biçimlerini ve dolayısıyla erek metindeki hitap adlı seçimini etkiler. Erkek ve bekâr olan taraflar karşılarında evli bir kadın olunca resmî hitap biçimini (Mrs+soyad) ve resmî hitap adını (siz) seçmektedirler. Bu kullanımlarda karşılıklılık yoktur. Evli ve kadın olan taraf çoğu durumda samimi kullanımı (sen) tercih etmektedir. Sosyal statü, söz konusu örneklerde bir etken olarak gözlemlenmemiştir.

3- Duygusal yakınlaşmalarda hitap biçimi de hitap adlı da değişmektedir. Resmî kullanımlardan samimi kullanımlara bir anda geçişler gözlemlenmiştir. Bu durum özellikle kişilerin baş başa bulunduğu ortamlarda gözlemlenmiştir.

4- Meslek sahibi kişilere (örn. doktor) (burada doktorun yaşı da etken bir faktör olarak görülebilir) hitap eden kişi yakın bir tanıdık (sosyal statüsü yüksek, evli bir kadın) da olsa karşısındakine saygı göstermek amacıyla resmî kullanım olan *siz* ile hitap edilmiştir.

5- Meslek sahibi olan kişiler ise evli, sosyal statüsü yüksek, aile dostu olan bir kadına bağlama göre resmî kullanım veya samimi kullanım ile farklı şekillerde hitap etmektedir.

6- Statü farklılıklarında (ev sahibesi/evde çalışan) karşılıklı olmayan hitap biçimlerinin kullanıldığı görülmektedir. Sosyal statü olarak üstün olan tarafa resmî kullanım olan *siz* ile, konum olarak altta bulunan tarafa samimi kullanım olan *sen* ile hitap edilmiştir.

Genel Sonuç

Yürütülen incelemede varılan sonuçları toplumdilbilim kavram ve kategorileri ışığında yorumlarken her şeyden önce yazarın romanının ve karakterlerinin içinde bulunduğu toplumun, dönemin ve dilin normları ile şekillendiğini unutmamamız gerekir. Bu noktada, çevirmenin elinde bir tarafta yazarın betimlediği kahramanlar ve diyaloglar bulunmaktadır diğer taraftan da kendisinin de bir parçası olduğu erek dil ve kültür normları da

seçimlerini etkilemektedir. Bu nedenlerden dolayı da çevirmen belirtilen unsurların bir karışımı olan melez bir sistem oluşturmaktadır. Bu sistem içinde T (sen) ve V (siz) adıları, hitap biçimleri arasından seçim yapmakta, adil ve hitap biçiminde değişikliklere ve yazarın normlarını göz önünde bulundurmaya ya da göz ardı etmeye karar vermektedir. Tüm bu kararları da erek dilbilimsel sistemlerin sınırları ile kısıtlıdır ancak yine erek dildeki seçenekler en büyük yardımcısıdır.

Yapılan incelemede çevirmenin seçimlerinin erek dil ve kültürdeki kullanımlarla benzerliği açıktır. Balpınar güç ve yakınlık belirten adlarının Türkçede kullanımını incelemiştir. Farklı yaş, meslek ve eğitim geçmişlerine sahip anadili Türkçe olan 150 kişi ile bir anket çalışması yapılmıştır (Balpınar, 1996). Araştırmaya göre Türk konuşmacıların ikinci tekil şahıs adıl seçimini belirleyen bazı normlar şunlardır: Yaş, konuşan kişinin cinsiyeti, hitap edilen kişinin cinsiyeti, akrabalık durumu, grup üyeliği, otorite sahibi olmak, duygusal yakınlık ve sohbetin yer aldığı toplumsal bağlam. Araştırmada aynı zamanda eğer bir kişi hangi adılı kullanmanın daha uygun olacağından emin olamıyorsa resmî kullanım olan “siz” adılı tercih etmenin daha güvenilir olduğu da ortaya konulmuştur.

Ancak daha önce de belirtildiği üzere çeviri yazın farklı bir coğrafyadır. Her ne kadar bu seçimler erek kültürle benzerlik gösterse de bazı farklılıklar da olduğu yadsınamaz. Örneğin “Bayan Pontellier” kullanımı bile tek başına o yabancılığı ve farklılığı ifade etmeye yeterlidir. Türkçede bir hitap biçimi olarak pek de kullanılmayan bu ifade daha çok çeviri yazında yer alır. Ya da *machérie*, *chérie* gibi sevgi ve yakınlık ifadeleri Türkçe bir romanda karşılaşılabileceğimiz ifadeler değildir. Bir başka örnek de Edna'nın aile dostları olan Doktor Mandelet'e hitap biçiminin çevirisidir. Çevirmenin kullandığı “doktor” hitap biçimi Türkçede daha çok “doktor bey” şeklinde kullanılmaktadır. Ancak çeviri yazın yerli yazından farklı olarak başka bir kültürün izlerini taşır. Dolayısıyla okur bunu metnin tamamında hisseder. Bu farklılık ve kendine özgülük de çevirinin olmazsa olmazıdır.

Tüm bu verilerin ışığında sonuçları değerlendirecek olursak hitap biçimleri ve hitap adılarının kullanımının ve çevirisinin roman kahramanlarını ve toplumsal ilişkilerini şekillendirmede önemli araçlar olduğu açıktır. Çevirmen sadece dil bilimsel bir ulamı çevirmekle kalmayıp aynı zamanda romandaki kahramanların arasındaki toplumsal ilişkileri şekillendirmektedir. Çeviri yazının kendine ait normlarını oluşturmaktadır. Bunları kimi zaman otomatik olarak ana dilimizi kullanırken olduğu gibi doğal bir şekilde kimi zaman da

üzerinde düşünerek ve bilinçli seçimler yaparak gerçekleştirdiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Sonuç olarak, yazar kurduğu kurmaca dünyadaki ilişkileri dil aracılığıyla şekillendirir ve romandaki kahramanların karakterlerini, diğerleri ile ilişkisini betimlemek için dili kullanır. Çevirmenin de sorumluluğu bu dil kullanımının altındaki mesajları ve nüansları anlayıp aktarmaktır. Kaynak dilde var olmayan ve erek dilde ilişkileri biçimlendirmede kullanılan hitap adlarının çevirisinde çevirmenin amacı, yol göstericileri, kaynak dilde var olan sistemleri gözlemleyerek, dil becerisini ve yaratıcılığını da kullanarak bu sorunların üstesinden gelmenin yollarını bulmaktır.

Bu çözüm yollarının izlerini çeviri metinde takip ederken toplumdilbilimin araçlarının oldukça yararlı olduğu oldukça açıktır. Munday disiplinlerarası yaklaşımlar başlığı altında, çeviribilim çalışmalarında birçok araştırmanın farklı arka planlardan teknikler ve kavramlar kullandığını belirtmiştir (Munday, 2001: 189). Bu çalışmada da toplumdilbilim kavramları (güç, yakınlık, kimlik gibi) ve kategorilerine (yakın arkadaş, akraba, yabancı, kadın, erkek gibi) yer verilmiştir. Çeviribilim, yazın çevirisi ve toplumdilbilim alanları aralarındaki etkileşimle birbirlerini desteklemesi sonucunda oldukça yararlı sonuçlar verebildiği görülmüştür.

KAYNAKÇA

- BAKER, Mona (1992), *In OtherWords: A Coursebook on Translation*, Routledge, London.
- BAKER, Mona (1998), *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*, Routledge, London.
- BALPINAR, Zülal (1996), "The Use of Pronouns of Power and Solidarity in Turkish", *Dilbilim Araştırmaları*, 287-294.
- BATES, E. ve BENIGNI L (1975), "Rules of Address in Italy; A Sociolinguistic Survey", *Language in Society*, 4, 271-288.
- BOONER, Thomas (1988), *The Kate Chopin Companion*, Greenwood Press Inc., U.S.A.
- BRAUN, Friederike (1988), *Terms of Address*, Mouton de Gruyter, Berlin.
- BROWN R. ve GILMAN, A. (1960), "The Pronouns of Power and Solidarity", Haz. T. A. Sebeok, *Style in Language*, M.I.T Press, Cambridge, 252-275.
- BROWN R. ve FORD, M. (1961), "Address in American English", *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 375-385.

- CHOPIN, Kate (1990), *Uyanış*, Çev. Necla Aytür, Adam Yayınları, İstanbul.
- CHOPIN, Kate (1993), *The Awakening*, Haz. N. Walker, St. Martin's Press, Boston.
- DİNÇKAN, Yeşim (2004), *The Linguistic Analysis of T and V Forms: Describing the Systematicity of the Interpretations of the Translators in Translating Address Terms from English into Turkish*, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- EEVIN-TRIP, Susan (1979), "Sociolinguistic Rules of Address", Haz. J. Pride and J. Holmes, *Sociolinguistics: Selected Readings*, Penguin Books, England, 225-240.
- FAWCETT, Peter (1997), *Translation and Language Linguistic Theories Explained*, St. Jerome Publishing, Manchester.
- FRIEDRICH, Paul (1971), "Structural Implications of Russian Pronominal Usage", Haz. W. Bright, *Sociolinguistics: Proceedings of the UCLA Sociolinguistics Conference*, Mouton and Co., The Hague Paris, 214-259.
- FRIEDRICH, Paul (1972), "Social Context and Semantic Feature: The Russian Pronominal Usage", Haz. J. Gumperz and D. Hymes, *Directions in Sociolinguistics: The Ethnography of Communication*, Holt, Rinehart and Winston Inc., U.S.A, 270-300.
- HUDSON, R. A. (1993), *Sociolinguistics*, Cambridge University Press, Cambridge.
- JAKOBSON, Roman (1992), "On Linguistic Aspect of Translation", Haz. R. Schulte and J. Biguenet, *Theories of Translation*, The University of Chicago Press, U.S.A, 144-152.
- LYONS, John (1981), *Language and Linguistics*, Cambridge University Press, Cambridge.
- MANSOR, Nor Shahila (2018), "Revista Internacional de Lenguas Extranjeras", 8, 65-89, DOI: 10.17345/rile08.65-89 65, ISSN: 2014-8100, <http://revistes.urv.cat/index.php/rile>
- MUNDAY, Jeremy (2001), *Introducing Translation Studies: Theories and Applications*, Routledge, London.
- NEWMARK, Peter (1988a), *Approaches to Translation*, Prentice Hall International Ltd., U.K.
- NEWMARK, Peter (1988b), *A Textbook Of Translation*, Prentice Hall International Ltd., U.K.
- ÖZCAN, F. H. (2016), "Choice of Address Terms in Conversational Settings", *International Journal of Human Sciences*, 13.1, 982-1002.

KATE CHOPIN'İN *THE AWAKENING* ADLI ROMANININ
TÜRKÇEYE ÇEVİRİSİNDE HİTAP BİÇİMLERİ

PRIHANTORO (2013), “On Translating 2nd Person Pronoun (English and Indonesian): A Case Study on BPPT Parallel Corpus”, *International Conference on Education and Language*, UBL, Indonesia, 417-422.

TRUDGILL, P. (2000), *Sociolinguistics: An Introduction to Language and Society*, Penguin Books, USA.